

Силабус
навчальної дисципліни
Практикум з виразного читання
2023-2024 навчальний рік

Освітня програма

Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.01 українська мова і література
Галузь знань	03 Гуманітарні науки, 014.01 Українська мова і література
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Викладач	Марина Богданова
Посилання на сайт	http://bdpu.org/faculties/ffsk/structure-ffsk/kaf-zar-lit/composition-kaf-zar-lit
Контактний телефон	0957753446
E-mail викладача:	mishukmarina36@gmail.com
Графік консультацій	четвер, 11.00-12.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів / годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
3 / 90		30	60	залік

Семестр: (1 семестр)

Мова навчання: українська

Ключові слова: Практикум, виразне читання, майстерність мовлення, техніка мовлення, епічний твір, драматичний твір, поетичний твір.

Мета та завдання курсу:

Мета курсу полягає у вивченні найактуальніших принципів виразного читання, необхідних фахівцю-гуманітарію.

Завдання курсу:

- *зацікавити студентів до вивчення вербальних засобів впливу на слухачів;
- *сприяти опануванню засобів логіко-емоційної виразності;
- *сприяти засвоєнню основ опрацювання, підготовки та виразного читання творів різних жанрів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **знати:**

- *положення, зміст і значення засобів логіко-емоційної виразності читання в їх органічному зв'язку (сутність мовних тактів, пауз, їх різновидів і тривалості, логічних наголосів (тактових і головних), мелодики та її видозмін, темпу і його варіювання,

емоційної функції наголошених слів (емоційного забарвлення тексту) і вміти ними користуватися.

*положення, зміст і значення засобів логіко-емоційної виразності читання в їх органічному зв'язку (сутність мовних тактів, пауз, їх різновидів і тривалості, логічних наголосів (тактових і головних), мелодики та її видозмін, темпу і його варіювання, емоційної функції наголошених слів (емоційного забарвлення тексту) і вміти ними користуватися.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **вміти**:

*володіти майстерністю мовлення виразного читання;

*робити партитуру тексту; читання.

*з'ясовувати особливості читання творів різних жанрів;

*практично використовувати засоби логіко-емоційної виразності

Компетентності та програмні результати навчання:

<p>ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК 8. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ФК 5. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української й англійської мов, теорії та історії української літератури в закладах середньої освіти, практиці навчання</p>	<p>ПРЗ 1. Знає сучасні філологічні й дидактичні засади навчання української й англійської мов і української літератури.</p> <p>ПРЗ 2. Обізнаний із елементами теоретичного й експериментального (пробного) дослідження в професійній сфері та методами їх реалізації.</p> <p>ПРЗ 3. Знає основні функції й закони розвитку мови як суспільного явища, різнорівневу (системну) організацію української й англійської мов та їх норми, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності.</p> <p>ПРЗ 4. Знає провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні, специфіку його перебігу в культурному контексті, літературні напрями, течії, жанри, стилі, здобутки національної літератури, художні твори класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою.</p> <p>ПРУ 1. Уміє працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), видобувати, обробляти й</p>
---	--

<p>української й англійської мов і викладання української літератури.</p> <p>ФК 9. Здатність орієнтуватися в українському літературному процесі (від давнини до сучасності), спадщині письменників у контексті літератури, історії, культури, використовувати знання мови і здобутків світового письменства для формування національної свідомості, культури учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.</p> <p>ФК 10. Здатність інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища, використовувати різні методи й методики аналізу тексту.</p> <p>ФК 11. Здатність власною державницькою позицією, особистою мовною культурою, ерудицією, повагою й любов'ю до української мови, літератури, історії виховувати національно свідомих громадян України.</p> <p>ФК 16. Здатність взаємодіяти зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку професійних знань і фахових компетентностей, використання перспективного практичного досвіду й мовно-літературного контексту для реалізації навчально-виховних цілей.</p> <p>ФК 17. Здатність розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.</p>	<p>систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.</p> <p>ПРУ 3. Володіє різними видами аналізу художнього твору, визначає його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору із фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної культури.</p> <p>ПРУ 4. Володіє навичками атри-буції, розрізняє літературно-культурні епохи, напрями, течії, жанри, стилі української літератури за їх сутнісними характеристиками й на тлі світового письменства.</p> <p>ПРУ 5. Порівнює мовні та літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності.</p> <p>ПРУ 6. Використовує гуманістичний потенціал української літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України.</p> <p>ПРУ 7. Володіє основами професійної культури, має здатність створювати й редагувати тексти фахового змісту.</p> <p>ПРК 1. Формує комунікаційну стратегію з колегами, соціальними партнерами, учнями (вихованцями) та їхніми батьками із дотриманням етичних норм спілкування, принципів толерантності, творчого діалогу, співробітництва та взаємоповаги до всіх учасників освітнього процесу.</p>
---	---

Зміст курсу:

Тема 1. Техніка мовлення. Техніка мовлення як необхідна передумова словесної дії. Дихання. Голос. Дикція. Мовний апарат. Дикція, її значення у процесі виразного читання.

Досконалість орфоепії як ознаки високої культури мовця/читця. Засоби логіко-емоційної виразності читання. Поняття «засоби логіко-емоційної виразності читання». Значення інтонації для логіко-емоційної виразності читання. Місце засобів логіко-емоційної виразності читання в загальній системі виразного читання. Значення засобів логіко-емоційної виразності читання для професійної підготовки вчителя.

Тема 2. Основні положення та практичне використання засобів логіко-емоційної виразності читання. Мовні такти та їх значення для процесу читання, мовлення. Паузи. Логічні наголоси. Емоційна функція наголошених слів. Темп мовлення. Позамовні рухові засоби виразності (поза, жести, міміка). Словесна дія і спілкування з слухачами. Членування тексту на мовні такти. Шляхи і способи визначення логічних наголосів у єдності з методикою і темпом.

Тема 3. Особливості читання творів різних жанрів. Підготовка та аналіз твору. Попередній аналіз (літературознавчий та виконавський) і підготовка твору до читання з урахуванням його жанрово-стильової специфіки. Особливості виразного читання прози. Принципи вибору, аналізу, складання партитури та виразного читання прозового тексту. Специфіка виразного читання прозових творів різних жанрів (казки, гуморески, ліричної мініатюри, уривків з оповідань, повістей, романів). Особливості виразного читання поезії. Аналіз і підготовка до виразного читання поетичних текстів. Специфіка складання партитури і виразного читання поетичних творів різних жанрів.

Тема 4. Видова специфіка мистецтва. Походження мистецтва. Розвиток театрального мистецтва в Стародавній Греції, Давньому Римі. Театральне мистецтво епохи середньовіччя. Творчість мандрівних акторів. Розвиток і становлення театру в Україні. Шкільна драма. Видатні актори і театральні режисери. Тенденції розвитку сучасного театру. Мистецтво актора і його роль у створенні сценічного образу. Елементи образної мови театру.

Тема 5. Історичний розвиток українського професійного театру. Відомі діячі українського театру XIX початку XX ст. Українські драматурги, які внесли значний внесок у розвиток театрального мистецтва XIX ст. Театральне мистецтво в XX ст. Відомі театральні актори, режисери, сценаристи XX-XXI ст. Театр Леся Курбаса. Становлення і розвиток драматичного театру в Західній Україні. Драматичне мистецтво Прикарпаття. Жестикуляція, міміка, драматична дія, сценічне мовлення - основні елементи образної мови театру. Міміка як основа відтворення художнього образу. Вправи на розвиток міміки. Драматична дія - засіб втілення сценічного образу.

Тема 6. Основні жанри театрального мистецтва. Стильові та жанрові особливості професійного театру. Джерела виникнення народного театру. Український вертеп. Історія розвитку. Пантоміма і її види. Музично-театральні жанри. Витоки опери, оперети, балету. Мистецтво хореографії.

Тема 7. Нові театральні жанри XIX-XXI ст. Історія виникнення мюзиклу, театру-кабаре. Історія зародження лялькового театру. Італійський ляльковий театр епохи Середньовіччя. Рукавичні ляльки. Виникнення театру маріонеток. Ляльковий театр Франції ХУІІ-ХІХ ст. Слов'янський народний театр ляльок. Поширення лялькового театру на Україні

в ХУІІ-ХІХ ст. Ритуально- обрядовий ляльковий театр. Народний сатиричний ляльковий театр. Ляльковий театр для дітей. Класифікація лякових театрів за видами ляльок і конструкцією та засобами їх керування.

Тема 8. Особливості виконання драматичних творів. Різні форми усного виконання драматичних творів. Принципи відбору для виразного читання уривків з драматичних текстів та їх аналіз. Складання партитур уривків із програмових драматичних творів та вдосконалення майстерності. Інсценізація творів. Теоретичні засади і практичні методи інсценізації. Принципи вибору текстів для інсценізації. Читання твору одною особою (перше знайомство) та його літературознавчий аналіз. Режисерська розробка тексту (визначення кількості дійових осіб, створення їхніх «біографій», накреслення основних ліній характеру). Пошук зорового образу твору (час, місце, обставини дії) та стилю інсценізації. Читання твору в особах. Підготовка до вистави.

Підібрати сценарій театралізованої вистави для школярів. Оформити титульний лист сценарію. Створити афішу, запрошення до даної вистави. Підготувати необхідний реквізит для вистави. Описати, за допомогою яких вправ учні вдосконалюють свою виконавську майстерність?

Таблиця 1. Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах

Вид контролю	Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах	Частина підсумкової оцінки у балах	Підсумкова оцінка
Поточний контроль		50	100
Практичні заняття	30		
Самостійна робота (бесіда за запропонованими темами для самостійного опрацювання)	10		
Самостійна робота (напам'ять)	10		
Підсумковий контроль		50	
залік:	50		

Таблиця 2. Розподіл набраних студентом балів під час поточного контролю

Види робіт	Кількість набраних балів			
	незадовільно	задовільно	добре	відмінно
Практичне заняття 1-30	0,	0,3	0,5	1
Максимальна кількість набраних балів	0	9	15	30

Таблиця 3. Розподіл набраних студентом балів під час підсумкового контролю

Види робіт	Кількість набраних балів			
	незадовільно	задовільно	добре	Відмінно
Екзамен: залік				
Повнота розкриття теми: аналіз, порівняння і критичне узагальнення, знання історії літературного процесу	5	8	10	15
Адекватність наведених прикладів, знання художніх текстів	5	8	10	15
Аргументованість, логічність й послідовність відповіді, адекватне використання термінології науки; переконливість викладу	3	5	8	10
Знання світового контексту, культурного й історичного аспектів	3	5	8	10
Максимальна кількість набраних балів	16	26	36	50

Таблиця 4. Шкала оцінювання поточного та підсумкового контролю

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
39-50	відмінно	зараховано	A (відмінно)
32-38	добре		B (добре)
26-31			C (добре)
21-25			D (задовільно)
14-20	задовільно		E (задовільно)
8-13	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання

1-7	Незадовільно	F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
-----	--------------	--

Підсумкова оцінка є сумою балів, набраних за весь курс навчання та під час екзамену (50+50=100) та вираховується за національною шкалою та шкалою ЄКТС.

Таблиця 5. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	Відмінно	зараховано	A (відмінно)
78-89	Добре		B (добре)
65-77			C (добре)
58-64	Задовільно		D (задовільно)
50-57			E (задовільно)
35-49	Незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	Незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Список рекомендованих джерел:

Базова література

1. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. Львів : Світ, 1990. 230 с.
1. Багмут А. Інтонація як засіб мовної комунікації / А. Багмут, І. Борисюк, Г. Олійник. Київ : Наукова думка, 1980. 244 с.
2. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2006. 256 с.
3. Єлісєв Ю.П. Ораторське мистецтво: навч. посіб. Київ : «Ділова Україна», 2002. 155 с.
4. Капська А. Виразне читання. Практичні і лабораторні заняття: Навч. Посібник. Київ : Вища школа, 1990. 253 с.
5. Климова К. Я. Основи культури і техніки мовлення : навчальний посібник / К. Я. Климова. Київ : Ліра-К, 2006. 240 с.
6. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика: навч. посібник. Київ : Вища школа, 2003. 125 с.

7. Олійник Г. А. Виразне читання. Основи теорії : навчальний посібник / Г. А. Олійник. Київ : Вища школа, 1995. 207 с.
8. Пасинок В.Г. Основи культури мовлення: навч. посіб. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2001. 228 с.
9. Софронова Л. А. Природа українського театру: простір, час, актор, слово, річ / Л. А. Софронова / Старовинний український театр. Львів, 2004. С. 191–297.
10. Томан Іржі. Мистецтво говорити / Іржі Томан. Київ : Політвидав України, 1986. 223 с.

Допоміжна література

1. Герасимов Ю. О. Деякі зауваги щодо виразного читання громадянської лірики Т. Г. Шевченка (на прикладі поезії «Сон») / Ю. О. Герасимов // Волинь-Житомирщина: історико-філологічний збірник з регіональних проблем. Житомир, 2010. № 21. С. 273–281.
2. Герасимов Ю. Виразне читання медитативної лірики Ліни Костенко (на прикладі програмної поезії «Страшні слова, коли вони мовчать...») / Юрій Герасимов // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна», 2013. Вип. 41. С. 17–20. 3.
3. Герасимов Ю. Інтонація громадянського звучання поезії Василя Стуса «Ярій, душе! Ярій, а не ридай!..» (виразне читання програмного твору) / Юрій Герасимов // Українська мова та література. 2012. № 21. С. 32–36.
4. Герасимов Ю. О. Виразне читання як чинник розвитку художнього сприймання учнів (на прикладі виконавського аналізу уривку «Ранок у лісі» М. Коцюбинського) / Ю. О. Герасимов / Методичний пошук: Викладацько-студентські наукові роботи з питань методики викладання мови і літератури. – Житомир: Вид-во: ЖДУ ім. І. Франка, 2014. Випуск дванадцятий. Частина I. С. 67–80.
5. Герасимов Ю. Особливості виразного читання умовно-асоціативної прози В. Шевчука в 11 класі (на прикладі виконавського аналізу уривка з новели «Панна Сотниківна») / Юрій Герасимов // Волинь-Житомирщина: історико-філологічний збірник з регіональних проблем. 2010. № 20. С. 335–341.
6. Гротовський Єжи. Театр. Ритуал Перформер / Єжи Гротовський. Львів, 1999. 186 с.
7. Захарчук З. Ефективні способи опрацювання партитури виразного читання / З. Захарчук, О. Ткачук // Нова педагогічна думка. 2013. № 2. 15 С. 102–107.

12. Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ (www.bdpu.org/library)
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua>)